D • N
10/7 1951

Demokratisk och kommunistisk kolonialpolitik

För några år sedan förklarade det brittiska arbetarpartiet, som på denna punkt kan sägas företräda engelsk uppfattning över huvud, att koloniernas förvaltning borde betraktas "som ett förtroendeuppdrag för de infödda invånarna, med främsta uppgift att främja dessa invånares välfärd, uppfostran och utveckling. En väsentlig uppgift för förvaltningen bör alltid vara att i skilda hänseenden utbilda invånarna på sådant sätt att de inom kortaste möjliga tid blir i stånd att styra sig själva." Den ryska kolonialpolitiken innebär enligt Stalins ord en "förpliktelse att göra slut på efterblivenheten hos de folkgrupper som vi ärvt från det förflutna och att ge efterblivna folk tillfälle att politiskt, kulturellt och ekonomiskt hinna upp det egentliga Ryssland".

Dessa deklarationer är i vissa hänseenden likartade. Det gäller att verka för de koloniala, efterblivna folkens materiella och andliga utveckling. Både England och Ryssland vill forma de "beskyddade" folken efter sitt beläte. Men denna sistnämnda princip leder uppenbarligen till helt skilda konsekvenser: England vill förvandla kolonierna till demokratiska, självstyrande stater; Ryssland vill i sina kolonier genomföra och trygga det kommunistiska system som är kärnan i det ryska samhällsskicket. I ena fallet söker man uppfostra till självständighet, i det andra till kommunistdiktatur.

Härmed följer även andra viktiga skillnader i förvaltningsarbetet. För England har det under senare tid varit självklart att kolonifolkens institutioner och traditioner så långt möjligt skall respekteras. Religiösa sedvänjor och fördomar har i det längsta tolererats, även då de framstått som farliga ur effektivitets- och rationaliseringssynpunkt; i Indien förbjöd man visserligen brännandet av änkor, men inskred inte mot en mängd av de konstiga och hinderliga handlingsmönster som utbildats i religionens hägn. Rättsstatens grundsatser har upprätthållits, även då följderna synts betänkliga: skildringarna av engelska kolonialtjänstemän vittnar om hur svårt det varit att beivra brott och våldsdåd av alla slag inom primitiva folk då brittiska regler om bevisning och processuellt förfarande skall användas. Äganderättsförhållandena har fått förbli orubbade trots att de ofta varit socialt vådliga; då det engelska styret skapat ordning och stabilitet, har det på detta sätt ofta med rätta betraktats som ett skydd för det bestående. I engelsk ideologi har man emellertid kunnat trösta sig med att kolonialfolken får sköta om dessa ting själva då de blir mogna för demokrati. Att hela tankegången varit allvarligt menad framgår klarast av den politik som under senare tid förts gentemot Indien.

För Ryssland blir problemet däremot enkelt. Snabbt och hänsynslöst genomförs en likriktning som gör det erövrade eller på annat sätt behärskade området till en miniatyr av Ryssland: propaganda, förbud mot opposition, socialisering av produktionsapparaten blir de främsta medlen. Medan England måste låta engelsmän ha de högsta posterna till dess självstyrelse beviljas — ty därmed formas det förenande band som är oundgängligt —, kan ryssarna ge makten åt välsinnade infödingar, ty här är det medlemskapet i och lydnaden för det kommunistiska partiet som förenar. Ett fåtal klara kommunister, stödda av polis och propaganda och med fängelse och koncentrationsläger för de tredskande, har kunnat styra ett land efter ryska eller om man så vill kommunistiska direktiv.

De antydda olikheterna mellan engelsk och rysk kolonialförvaltning — nyligen analyserade i Kathleen Stahls "British and Soviet Colonial Systems" — har efter kriget fått en helt annan betydelse än tidigare. Med en viss generalisering kan nämligen sägas att de brittiska metoderna blivit grundläggande för de demokratiska staternas behandling av efterblivna och beroende folk och att de ryska metoderna utsträckts att gälla raden av nyförvärvade satelliter. Man kan jämföra England i Afrika och Ryssland i Centralasien; man kan också jämföra USA i Sydkorea och Ryssland i Nordkorea och, varför inte, England och USA i Grekland och Ryssland i Bulgarien eller Polen.

Härmed har följt en tendens till nyorientering i debatten av det största intresse. På radikalt och socialistiskt håll har man av gammalt stått kritisk till kolonialpolitiken, till imperialismen, och särskilt England har anklagats för att ingripa i de primitiva folkens liv; att ge sig i väg från kolonierna så snart som möjligt har ofta sagts vara Englands plikt. (Ett undantag utgjorde Fabian Society, den socialistiska intelligensens förening, som för femtio år sedan närmade sig den engelska högern genom sin tro på kolonialpolitiken som en rationaliserande och förbättrande verksamhet.) Nu framför personer av samma allmänna åskådning kravet att de demokratiska staterna skall uppfostra de beskyddade länderna med helt annan kraft och hårdhänthet än hittills.

Utgångspunkten för debatten har ofta varit Korea, där Ryssland följt sin traditionella politik och USA har velat så snart som möjligt utan föregående genomgripande reformer införa självstyrelse. Den amerikanska politiken är farlig, förklarar redaktören för The Nation, Freda Kirchwey, den innebär att man underlåtit att göra vad som från ekonomisk och social synpunkt varit behövligt. "Att tvinga igenom en snabb jordexpropriation, att avsätta en korrumperad, förtryckande härskarklass, att ge folkledare politisk makt, det har för oss framstått som hänsynslöst och omoraliskt." På ungefär samma sätt uttalar sig den intelligente engelske socialisten Crossman. Vår demokrati, skriver han, har utbildats under många generationer; hur kan vi tro att en sådan styrelse på några år skall kunna realiseras inom efterblivna nationer. Och han antyder att vad som behövs i länder av denna typ är en provisorisk diktatur — som Kemals i Turkiet. Först efter ett sådant skede av hänsynslös reformverksamhet är en realdemokrati tänkbar. Detsamma kunde sägas inte bara med tanke på Korea, utan på åtskilliga stater både i Europa och Sydamerika.

Det är ett fruktansvärt dilemma de mera utvecklade demokratierna här står inför. Den kommunistiska politiken innebär vid en viss grad av elände och social klyvning sannolikt en materiell förbättring för de sämst ställda folkgrupperna — även om i det långa loppet resultatet måste betraktas som negativt eftersom frihet och demokrati på denna väg aldrig nås. Den demokratiska politiken medför alltför lätt att den enda reformen blir upprättandet av en bräcklig demokrati — en demokrati som inte kan handla med kraft och som genom de ekonomiskt-sociala missförhållandena i viss mån blir sken och fiktion. Men är det å andra sidan möjligt för de stater som stiger i land med demokratin som lösen att etablera en diktatur — om ock tillfällig — mot befolkningens vilja, denna vilja må i realiteten vara oklar, oupplyst och bunden av fördomar och skrankor? Möjligheten av ett slags kompromiss mellan dessa linjer är ett av de problem som kan bli avgörande för demokratins framtid.

Sverige och Nordnorge

En krönikör i Moskvaradion har funnit på att Sverige hotas av ockupation via Nordnorge. Den originella idén framförs med utgångspunkt från uppgifterna om vidlyftiga industriella exploateringsplaner beträffande dessa trakter ovanför polcirkeln. Om svenska företag skulle medverka betydde det att vi kommer i händerna på amerikanerna, och ytterst blir det då "den amerikanska krigsmaskinen" som tvingar oss att tillgodose dess intressen. Den gamla historien, ständigt återkommande i kommunistagitationen, om "krigskapitalismens" allestädes närvaro och övermäktiga tryck.

En sak framgår fullt tydligt av de ryska utfallen — att man på det hållet är fullständigt ointresserad om norrmännen där uppe får det bättre ställt eller inte. Betydelsen för människornas levnadsstandard av att det växer upp nya företag, bättre kommunikationsleder osv. lämnas alldeles därhän. Kunde inte norrmännen tänkas ha egna intressen att bevaka?

I Sverige startade som bekant flera av Norrlandsindustrierna med hjälp av utländskt kapital. Nu är vi tämligen oberoende av sådana bidrag, men norrmännen är det inte. En utbyggnad av Nordnorges näringsliv skulle på flera områden te sig naturlig av rent kommersiella skäl. Det är möjligt att även svenska industriella kretsar kunde engagera sig mer eller mindre direkt. Bland annat har det talats om ett stort smältverk i Narvik för den svenska malmen — detta bara som exempel. Sådana insatser från svensk sida skulle väl inte markera beroendet av amerikanerna, utan snarare tvärtom. För övrigt är Marshallpengar inte något slags militära mutor, utan de avses bland annat för "underutvecklade" regioner när de egna tillgångarna inte förslår.

Att statsminister Gerhardsen diskuterat dessa ting i Washington väckte till en början stor uppståndelse i Norge. Men det var inte amerikanernas förmenta ockupationsiver man fruktade. Ingen satte dessa finansiella transaktioner i samband med strävanden att upprätta "militära baser" och dylikt. Kritiken riktades mot att tanken inte först hade prövats på parlamentarisk väg, i något av stortingets kontrollorgan. Norrmännen är känsliga på den punkten. Att de dessutom är mycket känsliga för allt som smakar beroende och går den nationella värdigheten för nära, det vet grannfolken bäst. Ingen fara för att de låter binda sig av främmande intressen! Skulle den industriella exploateringen dessutom tillföra västdemokratiernas försvar värdefulla bidrag, så betraktar norrmännen detta som en stor fördel även för deras egen del — och i Sverige lär ytterst få människor vilja hävda en motsatt uppfattning. Kan svensk industri hjälpa till något i det avseendet, utöver vad vi redan gör, är det en ringa återtjänst för den oumbärliga krigsmateriel vårt försvar får motta.

Nordnorge med stigande välstånd och förstärkt beredskap utgör ett mycket betydelsefullt skydd även för det nordliga Sverige. Det är inte därifrån vi hotas så länge Norge är fritt. Det är från det hållet hjälpen skall komma mot attacker från öster.

Stockholm i närbild

FOTOTÄVLING 1951–1952

Kr 2.700:–

i kontantpriser

Tävlingen indelas i tre grupper:

A. Folkliv.

B. Den nya stadsbilden.

C. Interiörer. (I första hand avses bilder från arbetslokaler, restauranger, nöjes- och fritidslokaler etc.)

Tävlingen uppdelas i två etapper. Tävlingsmaterialet från första etappen, omfattande mars-, vinter- samt vår- och sommarbilder, skall senast fredagen den 31 augusti 1951 klockan 12 vara inlämnat på Stockholms Stadsmuseum, Peder Myndes backe 6, Stockholm. Materialet från andra etappen, höst- och vinterbilder, skall senast fredagen den 1 februari 1952 klockan 12 vara inlämnat under samma adress.

Detaljerade tävlingsbestämmelser kan hämtas i fotoaffärer, på Dagens Nyheter eller på Stadsmuseet.

Tävlingen avser bilder från Stockholm av i dag, och vi inbjuder alla intresserade att delta i densamma.

Stadsmuseet, DAGENS NYHETER
Samfundet S:t Erik och
Fotografiska föreningen

PRESSGRANNAR

När ledningen för finska fackföreningsrörelsen skulle förbereda ärendena vid den kongress som just nu har avslutats infann sig dels en representant för den kommunistdirigerade världsfederationen, dels en representant för ryska LO och sökte med pock och hot påverka besluten så att förslag om utträde ur den kommunistdirigerade fackföreningsinternationalen icke skulle framföras på kongressen. Den klumpiga aktionen illustrerar de kommunistiska umgängesformerna, yttrar svenska LO:s organ Fackföreningsrörelsen. Den avslöjar att de som uppbär en diktaturåskådning tappar förmågan att förstå hur folk med vana vid demokrati reagerar mot hot och påtryckningar:

Faktum är att inblandningen och strypningsaktionen misslyckades. Frågan kom upp på kongressen, som på styrelsens och representantskapets förslag beslutade utträda ur Fackliga världsfederationen och att ställa sig utanför alla anknytningar till fackliga internationaler.

I Ny Dag (k) kallas detta för fräckhet, drängtjänst åt dollarkapitalisterna, krigsaktivism, våldsmedel och förräderi mot arbetarklassens ekonomiska intressen. Man finner det också upprörande att kongressmajoriteten "erövrade alla ordförande- och sekreterarposterna". Den citerade tidskriften svarar:

Om det i kommunistisk bedömning är fräckhet av en kongressmajoritet att fungera som majoritet måste väl demokratin som sådan vara en ännu större fräckhet ... Den ryska representantens hälsningstal till kongressen framkallade en protest och en harmfylld rättelse av kongressens gäster från norska LO. Den ryska talesmannen förkunnade att USA byggt militära baser i Nordnorge. Norska fackföreningsmannen som rest på ort och ställe konstaterade att detta var lögn. Ny Dag har för sin del meddelat att den ryska gästens kongresshälsning innehöll följande passus: "Sovjetunionens arbetare följer med stor uppmärksamhet utvecklingen av Finlands fackföreningsrörelse och ger inte sitt godkännande åt sådana åtgärder som avser att splittra Finlands arbetarklass" samt slog fast "att det inte finns något skäl som skulle hindra FFC att kvarstanna i Fackliga världsfederationens led".

Ryska LO "ger inte sitt godkännande"! Är inte detta inblandning? Vad är det då som förtjänar den beteckningen! Är inte detta att utöva otillbörlig påtryckning — vad är då påtryckning! Är inte detta att uppträda med härskarlater och använda kommandotonfall! Hur skulle en rysk LO-kongress reagera om en gästande representant för Finlands fackföreningsfolk ingrep på motsvarande sätt i dess förhandlingar. Det är tillräckligt att ställa den frågan — såvida man nu inte menar att facklig imperialism skall ersätta facklig jämlikhet i det internationella umgänget.

Obegripligt, främmande språk för ryssarna.

En översyn av processordningen har anbefallts av justitieministern. Steget betyder inte att man ångrar rättegångsreformen, utan att man vill planenligt tillgodogöra sig de nya erfarenheterna. Skånska Dagbladet (bf) uppehåller sig särskilt vid vikten att förbilliga förfarandet:

Det är svårt att bestrida att domstolsförfarandet blivit dyrt, så dyrt att det måste reserveras för viktigare mål och förmögnare eller fattigare klienter. Det är känt att försäkringsbolagen med all makt strävar att hålla domstolarna utanför trafikskadorna. Går ett sådant ärende till domstolen stiger genast advokatkostnaderna till ett belopp som gott och väl kan mäta sig med reparationskostnaderna. Detta behöver inte vara så farligt — försäkringsbolagen har resurser, ehuru avsikten näppeligen är att slösa dem på advokathonorar. Värre är det när det gäller enskilda personer.

Det finns risk för att situationen blir densamma som i England. Endast de rika och de fattiga har råd att föra rättegångar, alltunder det att de framstående advokaterna toppar taxeringskalendern. En person som ekonomiskt tillhör den lägre medelklassen och sålunda inte är berättigad till fria rättegångskostnader har möjligen råd med en rättegång i lägsta instans men han avstår att fullfölja i högre instans om han inte vill betala advokaträkningar resten av sitt liv. Då är det klokare att ta ett bakslag i häradsrätten eller rådhusrätten än att fortsätta att processa. Detta kan inte befordra rättssäkerheten och rättvisan.

I England har man sökt begränsa olägenheterna genom att inskränka rätten till appellation, erinrar Upsala Nya Tidning (fp):

I Sverige har vi varit föga benägna för att hindra överklaganden, men frågan är om inte det förbättrade förfarandet i första instans så småningom bör leda till konsekvensen att denna i flertalet civilmål också får bli den enda.

De ändrade förhållandena, inte minst prisskruven, gör det naturligt att man företar en omprövning av den nuvarande gränsdragningen.

Kejneaffären är en historia som gått vårt folk på nerverna, betonar Västgöta-Demokraten (s):

Misstanken har varit den att höga myndighetspersoner utövat påtryckningar på polisen och det är [illegible] medborgarkommissionen har utrett. Även om de uteslutna partierna rör helt andra och i sammanhanget ovidkommande saker lämnas därmed rum för lastarenom. Vilket kommentarerna i pressen genast visat.

Vad som inte kommer med i den "folkupplaga" som skickas ut över landet är inte undangömt, men det betyder i realiteten att de anstötliga satserna säkerligen blir bestsellers i dags- och veckopressen i stället. Och först genom det redigeringsförfarande regeringen valt blir det ett verkligt ordsnokarintresse att hitta anstötligheterna. Bättre än så skyddas inte tukt och sedlighet ... Motiverar den formella vinsten — att regeringen slipper anklagelsen att ha gått i spetsen som anstötlig skriftspridare — det reella obehag regeringen ådrar sig med sitt redigeringsbestyr?

Att en socialdemokratisk tidning sätter frågetecken i kanten är vackert så — man är inte van vid ens de diskretaste antydningar om en egen mening.

Statsministerns anmärkning i söndagstalet, alltså vid den första konferensperiodens slut, att folkpartiet "starkt klamrat sig fast vid högerns gamla penningpolitiska linje", vilket skulle försvåra enighet, betecknar Stockholms-Tidningen (fp) som en så pass förgrovad frihandsteckning av läget att man har svårt att se att den tyder på ökad samarbetsvilja:

Det kan inte ha förbigått statsministern, att oppositionens anti-inflationsprogram på viktiga punkter fått stöd av så många sakkunniga och så starka grupper inom samhället — ej minst TCO, inklusive dess socialdemokrater — att det bör finnas ytterst starka skäl för regeringen att ta största möjliga hänsyn till dess propåer. Spricker förhandlingarna även denna gång genom att regeringen av prestige- eller andra hänsyn benhårt håller fast vid allt sitt, måste nog varje tanke på att ena nationen om krisbekämpandet för lång tid framåt falla.

Förhandlingarna på sensommaren blir avgörande. Det tjänar inte mycket till att repetera vad som förekommit hittills — det har redan skett flera gånger — utan nu är det [illegible] att följa utvecklingen i enskilda, känsliga punkter på det ekonomiska området.

Grundad år 1862

SVENSKT TAGEL

BEREDD i fallande och avhuggna längder,
SLITSAD i alla förekommande längder,
OBEREDD, originalvara
för omgående och successiv leverans från vår moderna anläggning för tagelberedning.

AKTIEBOLAGET
Gotthard Nilsson

Religion och politik hos Lawrence

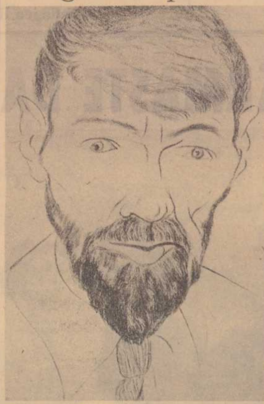

Självporträtt av D. H. Lawrence; Frieda Lawrence i Kiowa Ranch, New Mexico, efter hennes återkomst dit 1933.

LAWRENCE var en djupt religiös människa, men stod främmande för politik, den tanken finner man ofta i biografier och analyser. Den är hållbar om man utgår från ett visst språkbruk, orimlig om man utgår från ett annat. I det hela synes satsen vara felaktig — det är ett extravagant språkbruk som används då man formulerar den. Och detta extravaganta språkbruk tycks härröra ur en mer eller mindre omedveten önskan att hylla Lawrence.

I den meningen var Lawrence, som han själv ofta skrev, uppenbart religiös att han var en passionerad sökare, en längtare efter fulländning, uppfyllelse, helhet — vilket uttryck som begagnas är skäligen likgiltigt. Hans liv och diktning kan skildras som en jakt efter gemenskap och trygghet, med kvinnan, en grupp besläktade själar, en ledare, en eldande och stabiliserande myt som milstolpar på illusionernas väg. Man kan, med T. S. Eliot, beteckna honom som anhängare av en religiös behaviorism, av ett fast handlingsmönster helgat av trosföreställningar. Men av positiv religion och av dragning till någon bestämd religion finns knappast ett spår hos Lawrence — det är tvärtom tydligt att han självfallet såg de religiösa systemen som mänskliga uppfinningar och inte på allvar tänkte sig möjligheten av en anslutning. Det jordiska livet dominerade hans fantasi, och religionen tänktes på sin höjd som en förgyllning eller stimulans av detta liv. På detta område var Lawrence inte någon grubblare, utan snarare oreflekterad rationalist. Skuldkänsla och dödsskräck led han inte av, åtminstone inte excessivt, och därmed saknades en väsentlig drivkraft till religion. Det är ungefär lika befogat att kalla Lawrence en djupt irreligiös som en djupt religiös människa.

Då fader Tiverton tveksamt söker hävda katolska anspråk på Lawrence är det därför svaga skäl han stöder sig på. Han påpekar att Lawrence i några sammanhang talat om den katolska kyrkan som en stabiliserande, trygghetsskapande makt och antytt dess överlägsenhet gentemot protestantismen. Vad Lawrence här sagt är likväl endast uttryck för hans antiintellektualism och hans reaktion mot det moderna livets "rotlöshet". Det är inte en tro utan en vacker, fast och uppehållande livsstil, "en religiös rytm", som han drömmer om — liksom många andra romantiska ateister. Då han förklarar att katolicismen liksom protestantismen fördärvats genom predikandet "av en god Gud i stället för en vital och storartad Gud" är det tydligt vad saken gäller; det är en Gud av typen "den befjädrade ormen" som Lawrence möjligen kan hålla på, inte tro på. Tiverton utnyttjar också Lawrences prisande av monogamin och den katolska dogmen om äktenskapets oupplöslighet. Men Lawrence anklagade kyrkan just för att ha förkvävt sexualiteten — svaret att Lawrence inte visste hur mycket katolikerna håller på det sexuella är ett pinsamt försök att med alla medel postumt inkassera en anhängare.

Ordet religion var utan tvivel ett honnörsord för Lawrence. Det hörde hop med det mörka, stumma, omedvetna som han ställde mot intellektualism och yttre liv. Längre går det inte att driva tesen om Lawrences sinne för det religiösa.

*

Likaväl som det sägs att Lawrence var djupt religiös kan det påstås att han stod främmande för politiken. Det finns ingen anledning att anta att han någonsin röstade eller deltog i någon form av praktisk politik. Många av hans uttalanden är antipolitiska, de förhånar politisk verksamhet över huvud. Vid skilda tillfällen avvisade Lawrence fascism, konservatism, liberalism, socialism och kommunism. Men allt detta hindrar inte att Lawrence i romaner, essäer och brev ständigt kom tillbaka till samhällsproblemen. Och den uppfattning han därvid i regel ger uttryck åt står på avgörande punkter nära en — visserligen allmän och oklar — fascistisk åskådning. Den iver med vilken många författare förnekar detta och betonar Lawrences utompolitiska inställning måste antas hänga samman med att hans beundrare ofta varit radikaler — tjusade av den sociala och sexuella frigjordheten — som avskytt fascismen som en reaktionär rörelse. Någon motsättning mellan det antipolitiska och det fascistiska draget hos Lawrence finns i själva verket inte: en av fascismens intellektuella rötter är just föraktet för politik såsom på en gång något ytligt, rationalistiskt och mänskligt tarvligt.

De drag hos Lawrence som predisponerade till denna attityd är uppenbara. Med antiintellektualismen följde motvilja mot debatter och logiska resonemang, mot förståndsmänniskor över huvud; hans avbasning av Bertrand Russell är av samma art som den Hamsun består Gladstone i "Mysterier" eller Thomas Mann "civilisationslitteratören" i "Betrachtungen eines Unpolitischen". Primitivismen ledde till misstro eller hat mot industrialisering och rationalisering, till vördnad för etrusker, indianer och maorier: det var i äldre tider och hos ursprungliga folk som det älskade falliska "mörkret" härskade. Denna antimodernism förbands med speciell avsky för affärer och penningvälde och kärlek till arbetarna som en smula "mörkare" än de rikare och lärdare — den kunde därför tolkas som socialism, trots att den ofta varit en ingrediens också hos fascismen. Drömmen om mänsklig gemenskap av nytt — och samtidigt urgammalt — slag koncentrerades inte bara till kvinnan, utan också till ett kollektiv med total sammansmältning under en myt och en ledare; i en rad romaner — "Aaron's rod", "Kangaroo", "The plumed serpent" — blir denna ledarromantik huvudsaken.

Förnekas kan ej heller gärna att Lawrences idéer och hans spontaneitet, om utlevelse av känslor, förenades med ett drag av brutalitet, visserligen också med ett drag av ömhet. Slag och smekningar, hårdhet och värme stod varandra så nära hos Lawrence att väl de flesta läsare måste få ett intryck av abnormitet. I en uppsats (införd i Studies in Classic American Literature) om amerikanen Danas "Two years before the mast" — som ledde till prygelstraffets avskaffande i den amerikanska marinen — återberättar Lawrence en prygelscen och försvarar med entusiasm och utförlighet kaptenens uppträdande; det är ett tecken på moralism och idealism att inte förstå att det här är fråga om en välgörande utlösning av både pryglarens och den pryglades känslor, ett slags mänsklig gemenskap. I "Women in love" skildras ryttarens hårda behärskande av hästen, hankattens föraktfulla besittningstagande av honan, mannens välde över kvinnan på liknande sätt. I New Mexico slog Lawrence nära nog ihjäl en hynda som trots förbudet beblandade sig med traktens hundar. Ledaridéerna hade tydligen sitt materiella underlag i karaktären.

Lawrences politiska uttalanden, som nästan alla går i samma riktning, kunde ge material till en intressant idéhistorisk avhandling. Här blott några få exempel bland många. I breven till Russell från år 1915 rasar Lawrence mot demokratin. "Du får inte tro på 'folket'. En klass är inte bättre än en annan. Det måste vara en fråga om visdom, om sanning. Låt arbetarklassen vara arbetarklass. Det måste finnas en aristokrati av adel som har visdom, och det måste finnas en härskare, en Kaiser, inga presidenter eller demokratier." "Idén att ge makt till arbetarklassen är fel ... Det hela måste kulminera i en absolut diktator och en jämställd diktatris." I essän "Education of the people" några år senare vill han — möjligen efter Platos mönster — dela upp samhället i klart skilda klasser, med en liten grupp av "domare" som allena har styret. I sin lärobok i historia 1921 (Movements in European history), utgiven under pseudonymen Lawrence D. Davison — där för övrigt Luther hyllas som en "mörkrets" man i motsats till katolikerna — förklarar Lawrence att fred och välståndsökning måste växla med "strid och krigisk triumf". Ett förenat Europa kan tänkas blott under en ledare "som kan föra ett stort krig och förvalta en stor fred". "Folkets vilja måste koncentreras hos en man som på samma gång är herre över folkets vilja. Han skall väljas, men likväl skall han vara ansvarig blott inför Gud."

Kulmen nås i några av de sista böckerna. I "The plumed serpent" (1926) möter den i romanform; här har vi myten och ledaren, kampen mot socialister, katoliker och kapitalister, den medvetna och organiserade återgången till det primitiva, en stolt och ädel grymhet, den "mörka" gemenskapens triumf. "Om män som är män skall leva, måste män som är mindre än män likvideras, så att de inte förökar sig för mycket." Det är inte förvånande att, som professor Tindall meddelar (Forces in modern British literature), romanen blev en handbok bland engelska fascister. I essäform utvecklades temat något senare med ännu större precision, i "Apocalypse": "Det stora flertalet människor har blott en liten smula, om ens någon individualitet ... De är fragment av det kollektiva eller sociala medvetandet ... Som medborgare, som kollektiv varelse, finner människan sin uppfyllelse i tillfredsställandet av sin maktkänsla. Om hon hör till någon av de så kallade härskande nationerna når hennes själ uppfyllelsen i känslan av statens styrka och makt."

Det förbises inte att Lawrence vid några tillfällen tog avstånd från vissa av dessa idéer och att han ett par år före sin död i ett brev förkla-

DAGENS NYHETER
TEGELBACKEN, STOCKHOLM 1
Telefon: 22 40 00
Telegramadress: Dagsnyheter.
Postgiro nummer 1616 för annonser, 1617 för prenumeration
Chefredaktör: Herbert Tingsten. (Träffas säkrast kl. 13,30—14.30)
Politisk huvudredaktör: Leif Kihlberg.
Redaktionschef och ansvarig utgivare: Sten Hedman.
Dagens Nyheters Aktiebolag: Verkst. direktör: Helge Heilborn.

PRENUMERATIONSPRISER
A-Stockholmsupplagan

	Stor-Sthlms tidningsområde	Övriga landet
Månad	kr. 5:75	kr. 5:50
Kvartal	„ 16:75	„ 16:—
Halvår	„ 33:—	„ 31:50

ANNONSPRISLISTA daterad 1/7 1951 tillhandahålles på begäran.
Dagens Nyheters tryckeri, Sthlm.